

## نقش بصیرت در پرورش نظامی

عباس گودرزی<sup>۱</sup>

علی طهماسبی کتاب<sup>۲</sup>

تاریخ دریافت: ۱۳۹۱/۱/۲۰

تاریخ تأیید: ۱۳۹۱/۳/۵

### چکیده

با نگاه تحقیقی در سیر مراحل تکاملی زندگی بشر و بررسی وقایع حادث شده، آنچه بیش از هر عاملی در رسیدن یا نرسیدن به پیروزی و موفقیت‌ها تأثیرگذار بوده، فاکتور شناخت و آگاهی از موضوع مطرح شده بوده، و در این راستا شناخت یا به بیان بزرگان دینی بصیرت، در رشد و تکامل رسیدن به اهداف و آرمان‌های تعریف شده و همچنین مقابله کردن با مشکلات و موانع سطح راه برای هر امری کارگشا بوده است.

با این نگاه انسان به این حقیقت می‌رسد، افراد با بصیرت کسانی هستند که بشنوند و بیندیشند، و در مسیر اهداف تعریف شده جامعه حرکت نمایند و از فراز و فرودهای جبری عبرت گرفته و مانع از سقوط خود و جامعه گردد. در قرآن کریم خداوند انسان‌ها را به تعقل کردن دعوت می‌کند و می‌فرماید: «آیا در زمین سیر نمی‌کنند تا صاحب دل‌هایی گردند که بدان تعقل کنند و گوش‌هایی که بدان بشنوند؟» (سوره حج، آیه ۴۶).

با توجه به اهداف بلند نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران و وظیفه سنگین سربازی، تهیه کنندگان این نوشتار به دنبال پاسخ این سوال هستند، بصیرت سیاسی تا چه اندازه‌ای در پرورش عناصر نظامی ولایت مدار اثرگذار است؟ در پاسخ به این سوال، فرضیه‌ای که به ذهن نگارنده متبادر می‌شود؛ نقش بصیرت سیاسی در پرورش نظامی سبب حاکمیت افکار ولایتی در مجموعه نظامی می‌شود، جهت تحقق این هدف والا، تحقیق حاضر به روش توصیفی - تحلیلی صورت گرفته است. تا دریچه‌ای را در مراکز آموزشی و پژوهشی، برای فرماندهان و اساتید در رده‌های مختلف باز نماید، و سبب شود تا نگاهشان بیشتر معطوف به دیدگاه ولایت گردد و با این دیدگاه کارکنانی بصیر را تربیت نمایند.

**کلید واژه‌ها:** بصیرت، بصیرت معنوی، بصیرت سیاسی، ولایت مداری.

۱. کارشناس ارشد علوم سیاسی گرایش امنیت ملی و عضو هیئت علمی دانشکده فارابی abbas.goodarzy@yahoo.com

۲. کارشناس علوم سیاسی گرایش امنیت ملی Altahmasbi241@yahoo.com

#### مقدمه

امروزه در جهان، عوامل بی شماری اعم از حرکت‌ها و رفتارهای فرهنگی، سیاسی و اجتماعی بر تغییر و تحولات سازمان‌های نظامی اثر می‌گذارند، که یکی از ابزارهای مهم و غیر قابل انکار، سرعت پیشرفت فناوری در جهان کنونی بوده که موجب گره خوردن منافع مادی و معنوی نظام‌های سیاسی حاکم بر جهان گردیده است.

دشمن برای رخنه در عمق جبهه اسلام و از بین بردن شور و حال معنوی و عشق به جهاد در راه خدا، تلاش می‌کند تا با ابزارهای فوق مدرن خود و ترفندهای تازه و متنوع، تشخیص حق از باطل را دشوار سازد؛ و با کمک ابزارهای تبلیغاتی که دستاورد فناوری‌های روز می‌باشند خدعه‌ای کرده و فضای تشخیص را مه آلود نموده، به صورتی که اقشار مختلف جامعه به راحتی نمی‌توانند راه اصلی را از بیراه تمیز دهند، و با ترویج افکار آلوده و فساد انگیز، آرمان‌گرایی و بیداری را تحت الشعاع قرار می‌دهند. در چنین میدانی مراکز و دانشگاه‌های نظامی و مسئولین زی امر بیش از سایر اقشار وظیفه دارند در مسیر شناخت و بالا بردن بصیرت خود و عوامل تحت تربیت کار کنند.

با توجه به وضعیت منحصر به فرد نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران در فضای بین‌المللی ساختار نیروهای دفاعی کشور، نسبت به دیگر کشورهای منطقه متفاوت بوده چرا که توجه به ایمان و مکتب، اساس و ضابطه آن را تشکیل می‌دهد و این بدین معنا است که ارتش ج. ا. ا در انطباق با هدف فوق شکل گرفته و نه تنها حفظ و حراست از مرزهای کشور مقدس ایران را عهده دار است، بلکه بار رسالت مکتبی یعنی جهاد در راه خدا و مبارزه در راه گسترش عدل در سراسر جهان هستی را نیز عهده دار است، این مهم تحقق نمی‌یابد مگر با بالا بردن شناخت بصیرت کامل تک تک کارکنان نسبت به رخدادهای اطراف خود، تجربه هشت سال دفاع مقدس نشانه‌ای از این حقیقت انکار ناپذیر می‌باشد، ایمان و انگیزه که ثمره بصیرت سیاسی و معنوی می‌باشد موجب درخشش خیره کننده رزمندگان پر توان در جبهه‌های حق علیه باطل گردید و دشمنان را وادار به پذیرش توانمندی‌های خود کرد.

از آنجا که پشتوانه تأمین نیرو، مردم جامعه هستند، با این نگاه که از نگرش‌ها، بینش‌ها و تمایلات متفاوتی نسبت به نظام حاکم برخوردار می‌باشند، وارد مراکز آموزشی و دانشگاه‌های نیروهای مسلح شده و در این دوران به آن‌ها آموزش‌های لازم در راستای بصیرت سیاسی داده شود تا به بلوغ فکری نظامی گری برسند، و این در صورتی تحقق خواهد یافت که

آموزش‌های مطرح شده کاربردی باشند و موجب ارتقاء معنوی آن‌ها در رفتارهای اجتماعی گردد.

بنابراین فرماندهان و مدیران با توجه به مأموریتی که بر عهده دارند می‌بایست با تلاشی مضاعف هرچه بیشتر به بصیرت معنوی و سیاسی عمیق برسند و با پرداختن به تربیت نیروی این چنینی (تهذیب روح از گناه و هرگونه آلودگی سیاسی) با تفکر و اندیشه صحیح، بتواند با تصمیم درست به حل مشکلات بپردازند و همواره به رشد و تعالی نائل گردند.

#### بیان مسئله

با توجه به ساختار حکومتی نظام جمهوری اسلامی که بر پایه مذهب شیعه بنا شده این نظام در طول حیات ۳۲ ساله خود در سطح بین‌الملل با بسیاری از ساختارهای سیاسی حاکم دارای تضاد شدید فکری و عقیدتی بوده است، این شرایط و بلوک بندی قدرت بارها موجب چالش‌هایی شده که نظام را تا لبه پرتگاه جلو برد، از جمله رویا رویی با قدرت استعماری غرب به سرکردگی امریکا و گاه‌آ اروپا، بارزترین اقدام عملی آن‌ها مهیا کردن شرایط درگیری، «جنگ تحمیلی هشت ساله که عمده علل آن همان تضاد عقیدتی بوده که به وسیله استعمار گران برنامه ریزی شد و مجری آن دولت بعثی عراق صدام شد» در همه حوادث کوچک و بزرگ داخلی و خارجی که تا کنون به وقوع پیوسته پس از بررسی جای پای عوامل خارجی که نشأت گرفته از همان تضاد عقیدتی و فکری حکومت می‌باشد پیدا شده، و تنها نقطه قوتی که توانسته با این چالش‌ها مقابله نماید وجود محوری با عنوان ولایت فقیه که در رأس حاکمیت نظام قرار دارد و تبعیت بدون چون و چرای نیروهای مسلح از آن بوده است. برابر قانون اساسی نیروهای مسلح تحت فرماندهی ولایت قرار دارند، در این تحقیق تلاش بر این است تا نقش ویژه بصیرت سیاسی را در پرورش عناصر نظامی ولایت مدار که در حفظ در تمامیت ارضی و استقلال کشور در مقابل هرگونه تجاوز احتمالی بیگانگان و تأمین امنیت ملی بر عهده دارند مشخص نمود.

با نگاه به نقش حیاتی نیروهای مسلح در حفظ تمامیت ارضی نظام مقدس جمهوری اسلامی لازم است عناصر نظامی در این راستا قابلیت‌های اعتقادی و توانمندی‌های بالقوه خود در شرایط بحران به فعلیت در آورند و در مقابل ترندهای مرموز دشمن که هر روز با طراحی تازه‌ای پای به میدان تقابل می‌گذارد مقابله کند و با آموزش حساب شده‌ای که مسئولین مراکز آموزشی و دانشگاه نیروهای مسلح بر مبنای محوریت شناخت (بصیرت سیاسی) در برنامه

تربیتی یک عناصر پرورش یافته نظامی در نظر می‌گیرند، او را سربازی ولایت مدار تربیت نمایند، تا قادر باشند در هر زمان و شرایط پیش آمده اعم از خط فتنه و نفاق و یا هجوم به پرده خارجی، خط دقیق ولایت را تشخیص بدهد و بدون هیچ گونه شبه و تردیدی حرکت خود را تنظیم کنند، از طرفی هم این آمادگی را در خود احساس کنند که قادرند برای رسیدن به اهداف مقدس نظام ولایت فقیه که استمرار ولایت معصومین است، (جمهوری اسلامی ایران) جان فدا نمایند، و با برخورداری از جنبه‌های اعتقادی و مذهبی ضمن ایجاد انسجام ملی در مقابله با هر گونه تعدی به کیان اسلامی در راستای اعتلای امنیت ملی تأثیر گذار باشد؛ و در تأمین امنیت و تمامیت ارضی کشور جمهوری اسلامی لحظه‌ای تردید نکنند.

#### اهمیت موضوع بصیرت در پرورش نظامی:

ریشه همه مشکلات بشر به خاطر بی بصیرتی بوده و همین امر باعث گردیده که انسان‌ها دچار غفلت شده و واقعیت‌ها را نتوانند به خوبی تشخیص دهند. در عصر حاضر همه کارکنان با یک فتنه عظیم شیطانی تهاجم فرهنگی مواجه هستند و دشمنان اسلام می‌خواهند آن‌ها را از دین‌داری جدا کنند، اولین گام و مهم‌ترین اقدام در مقابل با تهاجم فرهنگی شناخت ابعاد و زوایای گوناگون آن است افزایش بصیرت عمومی کارکنان نسبت به تحرکات دشمن، ضروری‌ترین حرکت در خنثی سازی نیات شوم آنان است. مقام معظم رهبری در ضرورت فهم طرح دشمن می‌فرماید: اینکه ما بتوانیم طرح کلی دشمن را در مورد خودمان بدانیم بخشی از توان دفاعی ماست، به این مسئله توجه داشته باشید، ندانستن اینکه دشمن چه در سر دارد و چه می‌خواهد بکند، غفلتی است که ممکن است ما را از امکان برخورد و دفاع محروم کند، ما باید این را کاملاً بدانیم (قربانی گلشن آباد، ۱۳۹۰: ۱۰۰). بنابراین در این جا می‌طلبید با هوشمندی و فراست به پیش رفته و با درک بالای سیاسی توطئه دشمنان را خنثی بکنند. کارکنان نسبت به جریان‌های که در کشور با ایدئولوژی مشترک و حول محور مشترکی شکل می‌گیرند و در صدد رسیدن به یک هدف یا آرمان سیاسی خاصی هستند توجه ویژه‌ای داشته و برای شناخت درست از آن‌ها، نیازمند یک سری توانایی‌ها، ابزار، دقت، توجه و به کار بردن بسیاری از روش‌ها و پیروی از یک سری اصول است. مطمئناً افرادی که اهل فکر نیستند یا به دلایلی از قبیل ناراحتی‌های روحی و روانی دچار اختلال شده و نمی‌تواند تمرکز و فعالیت فکری داشته باشند، مسلماً در مواجهه با واقعیات گوناگون و متعدد و پیام‌های متناقضی است که مانع از تشخیص حقایق می‌شود.



بصیرت نام اعتقاد قلبی به یک امر دینی و یا یک حقیقت می‌باشد، هر دانایی بصیرت به حساب نمی‌آید، بلکه دانایی همراه با باور و ایمان بصیرت است. از این رو بصیرت موجب هدایت و حرکت است. در حالی که علم همواره مقرون باور قلبی نبوده و در نتیجه لزوماً عمل را به دنبال ندارد. برای نمونه خیلی از مردم می‌دانند سیگار برای انسان زیان بار است، ولی به دلیل این که به مضرات آن باور ندارند از آن استفاده می‌کنند، حتی دیده شده برخی از پزشکان به انواع مواد مخدر معتاد می‌باشند. همانند این حقیقت است که تقریباً هر انسان منصف می‌داند روزی این جهان را ترک و به عالم برزخ سفر می‌کند و در آنجا به اعمالش رسیدگی می‌کنند، مورد ارزیابی قرار می‌گیرد، جزا و پاداش به او می‌دهند، اما از آنجایی که این باور در بسیاری از مردم از ساحت ذهن به ساحت قلب رسوخ نکرده و به ایمان باطنی تبدیل نگردیده، موجب تقوی و پرهیزگاری آن‌ها نمی‌شود، چون که از نظر علمی این فرضیه اثبات شده است، باور قلبی موجب عمل می‌شود، نمونه آن در عصرهای مختلف بین ملت‌ها و اقوام بسیار دیده شده و ثبت تاریخ گردیده، از جمله می‌توان به مجاهدات‌های صدر اسلام، قیام عاشورا، و تازه‌ترین آن درخشش رزمندگان خودی در جنگ تحمیلی اشاره نمود. بنابراین به صراحت می‌توان گفت که اعتقاد قلبی همان بصیرت است که مایه حرکت و عمل است، بصیرت زمینه ساز هدایت است، و انسان را از غفلت بیدار می‌کند. انسان آگاه و بصیر به کمک این قوه از خطر گمراهی و فریب شیاطین در امورات روزمره و تصمیم‌گیری‌ها و موضع‌گیری‌های سیاسی و معنوی عاقلانه و حساب شده حرکت می‌کند. شاید به همین خاطر مقام معظم رهبری در فرازی از سخنان خود این گونه بیان می‌دارد، بصیرت مانند سپهری است که در هنگامه فتنه‌ها و مواقف خطرناک انسان را مصون و محفوظ نگه می‌دارد. شاید از این روست که «زره و لباس محافظ جنگی» را «بصیرت» نامیده‌اند، چون انسان را از شمشیرها و ضربه‌های غافل‌گیرانه حفظ می‌کند. با الهام گرفتن از این بیان شیوا رهبر معظم انقلاب است، که مسئولین نیروهای مسلح مأموریت‌های خود را تعریف کرده و به طبع آن، برای پرورش کارکنانی بصیر در پیکره نیروهای مسلح که بتوانند با سپهر شناخت مقابل دشمن خارجی و فریب خوردگان داخلی صف آرایی کنند، مراکز آموزشی و دانشگاهی نیروهای مسلح با برنامه ریزی دقیق این مسئولیت سنگین و حیاتی را در اهداف مأموریتی خود قرار داده و به اجرا گذاشته‌اند.

با توجه به اهمیت موضوع است، که در کلام زیبایی دیگر مقام معظم رهبری بصیرت را به قطب نمای تشبیه می‌کند، «اگر بصیرت نبود، انسان ولو با نیت خوب، گاهی در راهی قدم

می‌گذارد. شما در جبهه‌ی جنگ اگر راه را بلد نباشید، اگر نقشه خوانی بلد نباشید، اگر قطب نما در اختیار نداشته باشید، یک وقت نگاه می‌کنید می‌بینید در محاصره‌ی دشمن قرار گرفته‌اید، راه را عوضی آمده‌اید، دشمن بر شما مسلط می‌شود. این قطب نما همان بصیرت است. در زندگی پیچیده‌ی اجتماعی امروز، بدون بصیرت نمی‌شود حرکت کرد. جوانان باید فکر کنند، بیندیشند، بصیرت خودشان را بالا ببرند» (مقام معظم رهبری، ۸۸۷/۱۵ دیدار مردم چالوس و نوشهر).

سوال اصلی:

بصیرت سیاسی تا چه اندازه‌ای در پرورش عناصر نظامی ولایت مدار اثر گذار است؟

سوالات فرعی:

الف - نقش معنویت در پرورش نظامی ولایت مدار چگونه است؟

ب- نقش سیاست در پرورش نظامی ولایت مدار چگونه است؟

فرضیه تحقیق:

نقش بصیرت سیاسی در پرورش نظامی سبب حاکمیت افکار ولایت مداری در مجموعه نظامی می‌شود.

فرضیه‌های فرعی:

الف - بکار گرفتن معنویت در پرورش نظامی موجب روحیه جسارت رزمی و ولایت مداری در جامعه سربازی می‌شود.

ب- بکار گیری سیاست در پرورش نیروی نظامی سبب تشخیص نقش شاخص ولایت در هنگام بحران، در جامعه می‌شود.

روش تحقیق:

با توجه به این که هدف از این تحقیق تربیت سربازان ولایت مدار به منظور کاهش آسیب پذیری های محیط نظامی گری می‌باشد، از این رو تحقیق حاضر با بهره‌مندی از روش توصیفی - تحلیلی برای جمع آوری اطلاعات از روش کتابخانه‌ای و بررسی سخنرانی شخصیت‌های سیاسی مذهبی و استفاده از پرسشنامه پنج گزینه‌ای استفاده شده است.

برای دستیابی به نتیجه مطلوب، جامعه آماری این تحقیق، مراکز دانشگاهی و پژوهشی که در امر آموزش و تربیت نظامیان موثر و ایفای نقش می‌کنند، انتخاب گردیده و بر این اساس کادر

آموزشی پژوهشی، دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد، کارشناسی و کاردانی دانشگاه فارابی به عنوان جامعه نمونه در نظر گرفته شده است.

#### پیشینه تحقیق:

در بررسی‌های به عمل آمده توسط نویسندگان مشخص شد که بحث بصیرت یک سابقه تاریخی غنی در متون مذهبی همانند قرآن و نهج‌البلاغه و احادیث داشته، و از نظر ساختار سیاسی جامعه حدوداً از اول دهه ۷۰ به‌کرار در بیانات رهبر معظم انقلاب بنا به شرایط مطرح شده در جامعه بصیرت به مفهوم شناخت موضوع بیان شده است ولی متأسفانه در جامعه انقلابی ایران به وسیله اندیشمندان علوم انسانی به جدیت مورد توجه قرار نگرفته است، می‌توان به صراحت بیان داشت که بعد از وقوع فتنه ۸۸ بود که به‌طور دائم رهبر معظم انقلاب در بیانات خود به قصد آگاه کردن آحاد جامعه از واژه بصیرت به‌طور سریع استفاده نمودند، پس از این حرکت است که نویسندگان و قلم به‌دستان به سراغ این واژه رفته و متونی مختلفی را تولید کرده‌اند.

در اینجا به بعضی از این متون اشاره می‌شود.

- ۱- کتاب هزار راه رفته، واکاوی جنگ نرم آمریکا علیه ایران اسلامی طرح بصیرت خانواده‌های کارکنان نا جا، انتشار معاونت سیاسی عقیدتی نا جا در زمستان ۸۸
  - ۲- فرهنگ و تهاجم فرهنگی طرح بصیرت خانواده کارکنان نا جا ۲ انتشار معاونت سیاسی عقیدتی نا جا در بهار ۹۰
  - ۳- بصیرت و استقامت گرد آورنده مرکز صبا، انتشار موسسه ایمان جهادی سال ۱۳۹۰
  - ۴- بصیرت از دیدگاه مقام معظم رهبری، و سلسله رهنمودهای موضوعی دفتر بیست و دوم سال ۸۸ وزارت دفاع.
  - ۵- شاخص خط دوم از دیدگاه مقام معظم رهبری سال ۸۹ چاپ معاونت سیاسی سازمان عقیدتی سیاسی وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح اشاره نمود.
  - ۶- موج فتنه از جمل تا جنگ نرم نوشته آقای احمد حسن شریف نشر کانون اندیشه جوان سال ۸۹ اشاره نمود.
- این‌ها بخشی از مطالبی است که تا کنون منتشر شده و قریب به اتفاق بر گرفته از متن سخنرانی‌های رهبر معظم انقلاب از آخر دهه شصت تا کنون است.
- تعاریف و اصطلاحات:

بصیرت در لغت: بصیرت از ریشه بصر<sup>۱</sup> یعنی چشم، بینایی، بینش، آگاهی و دانایی است. بصری مربوط به چشم و مربوط به بینایی است. بصیر یعنی بینا، آگاه، از نام‌های خداوند بینا است. بصیرت یعنی بینایی آگاهی داشتن از امری و جزئیات آن را در نظر داشتن، آگاهی و دانایی است. بصیرت داشتن یعنی آگاهی داشتن، آگاه بودن (انوری، ۱۳۸۳: ۱۷۰).

طبق تعریف برخی دیگر از علمای بزرگ علم لغت، بصیرت عبارت است از حقایقی از دین یا غیر دین که به باور قلبی مبدل شده باشد. در کتب و منابع اسلامی هم علمای اسلام همین تعبیر معنوی را از بصیرت دارند. به عنوان نمونه در کتاب این منظور، لسان العرب این گونه بیان داشته، بصیرت یعنی عقیده قلبی، شناخت، یقین، زیرکی و عبرت (ابن منظور، ج ۲: ۴۱۸)؛ و در کتبی دیگر بیان شده، بصیرت یعنی شناخت روشن و یقینی از دین، تکلیف، پیشوا، حجت خدا، راه دوست و دشمن، حق و باطل (محدثی، ۱۳۸۱: ۲۵۵).

پرورش<sup>۲</sup>: به جریان یا فرایندی منظم و مستمر اطلاق می‌گردد که هدف آن هدایت رشد جسمانی و روانی، یا به طور کلی هدایت رشد همه جانبه ی شخصیت پرورش یا بندگان در جهت کسب و درک معارف بشری و هنجارهای مورد پذیرش جامعه ونیز کمک به شکوفا شدن دستورهای آنان است (سیف، ۱۳۸۰: ۲۸).

نظامی گری: از نظر اصطلاحی مجموعه سپاهیان یک کشور و تشکیلات مربوط به آن ارتش، خدمت سربازی است. نظامی یعنی، نظام، سرباز، سپاهی، و در مفهومی خاص گفته شده، ویژگی نوعی آجر که بزرگ و به شکل مربع است و در ساختن آب انبارها و دژها از آن استفاده می‌کنند. نظامی گری یعنی تسلط و نفوذ نظامیان بر همه شئون کشور، میلی تا ریسم مبنی بر لزوم چنین تسلطی است (انوری، ۱۳۸۳: ۱۲۵۸).

بصیرت معنوی: بصیرت معنوی یعنی «آنچه که مربوط به باطن و درون، مربوط به فکر، عقل یا احساس درونی است، دارای جنبه غیر مادی است. معنویات یعنی چیزهای که جنبه فکری، اخلاقی، فرهنگی و عاطفی دارند. غیر مادی بودن» (انوری، ۱۳۸۳: ۱۱۶۶).

1. Basar  
2. Education

## ادبیات نظری تحقیق:

کار برد بصیرت در ابعاد مختلف جامعه:

از نظر مفهومی آنچه از کلمه بصیرت می‌توان در نگاه اولیه، در قالب کلامی برداشت نمود، آگاهی، شناخت، تسلط داشتن کامل بر موضوع مورد نظر در همه ابعاد مختلف مادی و معنوی است تا بتواند همه زوایای ممکن را پوشش دهد.

## الف: بصیرت معنوی:

یکی از حالات و قوایی که در عقل انسان یعنی در طرز تفکر عملی انسان که مفهوم خوب و بد، خیر و شر، درست و نادرست، لازم و غیر لازم، وظیفه و تکلیف و این که آن چه می‌بایست بکنیم، تأثیرگذار بوده، طغیان هوا و هوس‌هاست. زیرا منطقه و حوزه عملی عقل انسان به دلیل این که مربوط به عمل انسان است همان حوزه و منطقه احساسات و تمایلات و شهوات است. اگر انسان‌ها از حد اعتدال خارج شوند و در برابر فرمان عقل و ندای حق فریاد کنند، حالات و قوای معنوی انسان به حکم تضاد و تزارمی که میان بعضی با بعضی دیگر است در یکدیگر تأثیر مخالف گذاشته و تقریباً اثر یکدیگر را خنثی می‌کنند. از این رو انسان باید بینش اعتقادی و دینی خود را با انجام فرائض بالا برده تا چراغ عقل، گرد و غبار و دود ایجاد نکند که چنانچه این امر میسر گردد، دیگر چراغ عقل نمی‌تواند نورافکنی کند.

در این راستا نقش مراکز آموزشی و دانشگاه‌های نظامی در پرورش کارکنان بصیر بی بدیل می‌باشد، «زیرا اگر کسی بصیرت نداشته باشد، ولو ایمان جوشانی هم داشته باشد، فریب می‌خورد، و وقتی فریب خورد، ایمان در خدمت آن هدف به کار نخواهد افتاد مگر کسی که بصیرت دینی و استقامت داشته باشد.» (صبا، ۱۳۸۹: ۵) بنابراین می‌بایستی با برنامه ریزی مناسب کوشش کنند، تا ابعاد معنوی تربیت یافتگان خود را هرچه بیشتر تقویت نمایند. تا بتوانند با روح ساخته شده نفسانیت خود را سرکوب نمایند، و در این راستا جهاد با نفس داشته باشند و با شیطان باطنی جهاد کنند. مجاهده با هوای نفسانی و تهذیب روح از زنگارهای گناه کنند؛ و دل خود را لطیف و شفاف به نور توحید نمایند؛ و درک کنند که تنها صراط مستقیمی است که حجاب دیدگان دل را می‌گشاید و آدمی را در معرض الهامات غیبی و مقام کشف و شهود قرار می‌دهد.

با نگاه به ساختار کنونی جامعه بشریت می‌توان دریافت که، نفوذ در حوزه‌ی دل انسان‌ها، فقط با مؤلفه اعتقاد و ایمان میسر است، هرگز با زر و زور نمی‌توان افراد یک جامعه را متحد و

یکپارچه نمود، اگر هم به فرض محال اتفاق بیفتد به صورت موقت و شکننده خواهد بود. اما اگر با بصیرت دینی در پیکره یک جامعه اتحادی اتفاق بیفتد، گسست ناپذیر خواهد بود، چون که دل‌ها فقط به دست خداست، خدایی که اعتقاد و عشق به او موجب حکومت معنویت در وجود انسان‌ها شده و دل را حرم امن خود کرده است.

چنانچه روح حق جوی و حق طلبی در وجود پرورش یافتگان مراکز نظامی تقویت گردد، مسلماً پذیرای کلام ولایت خواهند بود و گر نه هم از اسلام و هم از رهبران اسلامی می‌گریزند، چرا که ابلاغ پیام الهی، آمیخته با دلیل و برهان است.

در این خصوص می‌توان به طلیعه داران دفاع مقدس جبهه حق علیه باطل اشاره نمود، که با بصیرت معنوی فقط ظواهر امور را ندیدند، بلکه توانستند حقایق پشت صحنه مسائل را نیز درک کنند، «شهید عباس بابایی، سرداری بود شجاع، مسئولیت پذیر و پر تلاش و علیرغم این که به عنوان فرمانده پایگاه مسئولیتی بسیار سنگینی داشت اما در غالب مأموریت‌های رزمی، آموزشی و حتی پروازهای آزمایشی فعالانه شرکت می‌کرد. ایشان مسلمانی بسیار متواضع و بدون تکبر بود و بارها همراه با کارگران ساده پایگاه مثل باغبانی، نظافتچی و غیره در کارهای آنها شرکت می‌کرد... وی گذشته از ایمان، ایثار و تواضع فرمانده‌ای مدیر و مدبر بود. یادشده سربازی دلاور، فرمانده‌ای با کفایت و دلسوز، معلم، آموزگاری پر تلاش و خستگی ناپذیر بود» (اداره ع. س، ۱۳۶۷: ۳۴). او و خیل شهدای آجا هر کدام با توجه به ویژگی‌های خاص خود می‌توان گفت سربازانی بودند که با بصیرت مثال زدن روح و روان خود را در زلال انقلاب بر محور ولایت شست و شو دادند و تا رسیدن به سرمنزل مقصود ثبات قدم داشتند؛ و امروز اگر ما بخواهیم کار کنانی با بصیرت پرورش دهیم که فقط پیرامون ولایت بچرخند نیازمند شاخصه‌های بصیرت معنوی هستیم، تا مراکز تربیتی مجموعه‌های نظامی با توجه به آن شاخص‌ها برنامه ریزی نمایند، بعضی از این شاخص‌ها عبارت است از:

۱. بصیرت از منظر قرآن کریم: بصیر از اسماء و صفات خداوند است که چندین بار در قرآن کریم به کار رفته است؛ حجت و دلیل: در فرهنگ قرآن کسان را که از حوادث پیرامون خود عبرت می‌گیرند و حق و باطل را تشخیص می‌دهند دارای بصیر، و کسانی که آیات الهی را نادیده می‌گیرند و به گمراهی و کفر رومی آورند، کور و نابینا توصیف می‌کند.

«قطعاً در برخورد میان دو گروه، برای شما نشانه‌ای و درس عبرتی بود. گروهی در راه خدا می‌جنگیدند، و گروهی دیگر کافر بودند. کافران گروه مؤمنان را با چشم خود، دو برابر

می‌دیدند، خدا هر که را بخواهد به یاری خود تایید می‌کند، یقیناً در این ماجرا برای صاحبان بینش عبرتی است.» (سوره آل عمران، آیه ۱۳).

قرآن در آیاتی دیگر در رابطه با بصیرت و صاحبان بصیرت این گونه تأکید می‌کند: «پس عبرت بگیرید ای صاحبان بصیرت.» (سوره حشر، آیه ۳) «انسان غافل در روز قیامت می‌گوید خدایا چرا مرا نابینا محسوس کردی و حال آنکه من در دنیا بینا و آگاه بودم؟» (سوره طه، آیه ۱۲۵).

۲. بصیرت از منظر معصومین: از منظر معصومین بینش و آگاهی در مورد کارهایی که انسان انجام می‌دهد، به خصوص اعمال فردی و اجتماعی، حائز اهمیت فوق‌العاده بوده و در صورت نبود بینش کافی مخصوصاً در برهه‌های حساس زندگی، آدمی را تا مرحله افتادن در پرتگاه‌ها و خروج از صراط مستقیم الهی پیش می‌برد.

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله می‌فرماید: «کور آن نیست که چشمش نابینا باشد بلکه کور واقعی آن کسی است که دیده بصیرتش کور باشد» (محمدی ری شهری و شیخی، ۱۳۷۷: ج ۱، ۵۵۸).

چنانچه حضرت علی علیه‌السلام از رزمندگان راستین با این صفت یاد می‌کند که: «بصیرت‌های خویش را بر شمشیرهایشان سوار کردند. یعنی اگر در میدان نبرد تیغ می‌زدند از روی بصیرت بود.» یا در بیان دیگر می‌فرمایند: «با بصیرت کسی است که بشنود و بیندیشد، نگاه کند و ببیند، از عبرت‌ها بهره‌گیرد آنگاه راه روشنی را ببیند که در آن از افتادن در پرتگاه‌ها به دور ماند» (نهج‌البلاغه، خطبه‌های ۱۵۰ و ۱۵۲). کما اینکه جامعه عصر حاکمیت امیر مؤمنان (ع) به این بلا مبتلا بود؛ به طوری که حضرت در وصف آن‌ها می‌فرمودند: «عماً ذو أبطار؛ کورانی که با چشم‌های بینا» آری جامعه بدون بصیرت کور است و همچون کوران اعمال متناقض از خود بروز می‌دهد؛ اصلاً به خیرش نمی‌توان امیدوار بود؛ هرگز قابل اعتماد نیست و در حساس‌ترین لحظات، به خاطر عدم درک موقعیت خود، پیشوای بصیرش را تنها می‌گذارد.

۳. ایمان و تقوای الهی: آن چه که بصیرت و بینش انسان را در قضایای مختلف و در حوادث گوناگون و در برابر تبلیغات جنجال‌آمیز دشمنان تضمین و حفظ می‌کند ایمان و توکل به خدا است. دلی که از ایمان برخوردار است و منشأ تقوا در اندیشه و عمل است، با تبلیغات دشمنان گمراه نمی‌شود. اگر در دنیا خداشناسی حاصل بشود همه چیز دنبالش حاصل می‌گردد، اگر ایمان به خدا پیدا شد همه چیز دنبالش است. اندیشیدن در آفرینش، ژرف نگری در جاندار و بی‌جان و پی بودن به عبودیت خدا از نشانه‌های روشن خردمندان به لطایف خلقت است. مهم‌ترین نیاز بشر برای رسیدن به سعادت، شناخت دین حق بوده که اساس آن پرستش خدای

یگانه و آن چیزی که برای همه انسان‌ها اهمیت داشته و خدای متعال در طرح خلقت آن را در نظر گرفته و به خاطر آن انبیاء را مبعوث کرده است. از این رو پرهیزگاری و انجام واجبات و پرهیز و دوری از محرّمات، به انسان نورانیت و روشن بینی درونی می‌بخشد به گونه‌ای که انسان در پرتو آن می‌تواند حق و باطل را از هم تشخیص دهد و به راحتی وسوسه‌های شیطانی را بشناسد و خود را از دام آن رهایی بخشد.

برای رسیدن به ایمان قوی، بصیرت و روشن بینی؛ تقوا پیشگی نیاز است. تقوا جلوی دشمن را می‌گیرد و دست عقل را باز می‌کند و به او آزادی می‌دهد، ولیکن در مقابل، بی تقوایی، آدمی را در زندگی کور و کر می‌کند. خداوند متعال می‌فرماید: «ان تقوا الله يجعل لکم فرقاناً؛ اگر تقوا بورزید خداوند قوه تشخیص و جداسازی حق از باطل به شما عنایت می‌کند» (سوره انفال؛ آیه ۲۹). در واقع از مهم‌ترین عوامل ایجاد بصیرت، تقوا می‌باشد. بدین معنا که فرد برای اعمال و رفتارهای خود، معیار و ضابطه‌ای در اختیار داشته باشد و هواهای نفسانی را تحت کنترل بگیرد. نتیجه‌ی تقوا شناخت و ساخت خویشتن است که انسان را به مقام الای محبوبیت می‌رساند و در این دنیا با بینایی نافذ می‌نگرد و راهی را که باید سپری کند، با بینایی شایسته تشخیص داده، مشعل‌های فروزان الهی را که سر راهش نصب شده، شناخته و ناهمواری‌ها و فرو رفتن در فراز و نشیب‌های راهش را پشت سر می‌گذارد. «امیرالمؤمنین که بیش از هر کس دیگری در تعلیمات خود، روی معنای تقوا تکیه کرده و به آن ترغیب فرمودند، آثار زیادی برای آن ذکر می‌کنند و گاهی عمومیت عجیبی به فواید تقوا می‌دهد. مثل این که می‌فرمایند؛ تقوا دوی بیماری دل‌های شما است، و مایه پاک شدن نفوستان است. حقیقتاً اگر آن طور که علی (ع) تقوا را شناخته، ما هم بشناسیم، باید اعتراف کرد که یکی از ارکان زندگی بشر است، چه در زندگی فردی و چه در زندگی اجتماعی و اگر نباشد، اساس زندگی متزلزل است» (مطهری، ۱۳۶۶: ۳۶).

شناخت این نوع تقوا برای عناصر پرورش یافته نظامی می‌تواند چراغ هدایت، و تشخیص حق از باطل باشد و مانع گمراهی و به بی راه رفتن مجموعه می‌شود.

۴. تفکر و دوراندیشی در امور: از دیگر اموری که موجب سوق دادن پرورش یافتگان نظامی می‌شود، اندیشه و تجزیه و تحلیل صحیح از جریانات سیاسی و اجتماعی می‌باشد. از ویژگی‌های تفکر صحیح توجه به تمامی مسائل جزء و کلان پیرامون یک موضوع است. برخی افراد جامعه در مواجهه شدن با یک مسئله نگاه جزء نگرا نه دارند، از این رو یک مسأله ریزی



را مورد توجه قرار می‌دهند و ده‌ها مورد دیگر که در پیش برد اهداف نقش دارند از آن غفلت می‌کنند. که برای افراد کارگزار و تصمیم‌گیر یک مجموعه نظامی این صفت خوبی نیست. اما یک پرورش یافته نظامی با بصیرت سیاسی، نگاه همه‌جانبه، دقیق و عمیق به موضوع داشته، به گونه‌ای که این نگاه از لایه‌های بیرونی می‌گذرد، و به درون راه می‌یابد، آن سوی حادثه‌ها را می‌کاود و به فرآیند متناسبی در اجراء مأموریت خود می‌رسد.

امام علی (ع) با توجه به همین مطلب در خصوص افراد با بصیرت (به مفهوم دانایی) می‌فرماید: «انسان آگاه، نگاهش از دنیا عبور کرده، از پس آن، سرای جاویدان آخرت را می‌بیند. پس انسان آگاه به دنیا دل نمی‌بندد و انسان کور دل تمام توجه اش به دنیاست، برای دنیا توشه فراهم می‌کند. اما انسان روشن دل یا بینا، زاد و توشه برای آخرت بر می‌گیرد.» (نهج‌البلاغه، خطبه: ۱۳۳). به خاطر همین شرایط هنگامی که مردم هجوم می‌برند به خانه علی (ع) برای بیعت می‌فرماید: «مرا بگذارید و دیگری را به دست آرید، که ما پیشاپیش کاری می‌رویم که آن را رویه‌هاست و گونه‌گون رنگ‌هاست. دل‌ها برابر آن برجای نمی‌ماند و خرده‌ها بر پای همانا کران تا کران را ابر فتنه پوشیده است و راه راست ناشناسان گردیده» (شریفی، ۱۳۸۹: ۴۴).

در طول تاریخ افرادی بوده‌اند که مظهر کامل بینایی و روشن بینی بوده‌اند، و از صدر اسلام تا کنون به فراخور حال جامعه نمونه‌هایی به بشریت معرفی شده است. مثلاً به عنوان نمونه یکی از ویژگی‌های برجسته یاران امام حسین علیه‌السلام در وقایع عاشورا دارا بودن بصیرت بالای آن‌ها بوده که نمونه بارز آن در زیارت نامه حضرت عباس (ع) می‌خوانیم؛ «وَ أَنْكَ مَضِيَّتَ عَلِيٍّ بِصِيرَةٍ مِنْ أَمْرِكَ مُقْتَدِيًا بِالصَّالِحِينَ كَهَ شَهَادَتِ أَوْ رَأَى بِصِيرَتِ وَ بَرِ اسَاسِ اقْتِدَا بِه صَالِحَانَ بِرَشْمَرْدَه اسْت، در ادامه نیز می‌خوانیم: خدا را گواه می‌گیرم که تو همان راهی را رفتی که شهدای بدر و دیگر مجاهدان راه خدا پیمودند.» (مفاتیح‌الجنان، ۷۹۵). یا نمونه دیگر در زیارت نامه حضرت مسلم بن عقیل نیز بر همین بصیرت در مبارزه و شهادت و پیمودن راه شهدای بدر و مجاهدان اسلام و اقتدا به صالحان و پیروی از انبیا تأکید شده است، با تعبیراتی همچون: «أَشْهَدُ أَنَّكَ مَضِيَّتَ عَلِيٍّ مَا مَضَى عَلَيْهِ الْبُدْرِيُّونَ الْمَجَاهِدُونَ... وَ أَنَّكَ قَدْ مَضِيَّتَ عَلِيٍّ بِصِيرَةٍ مِنْ أَمْرِكَ مُقْتَدِيًا بِالصَّالِحِينَ وَ مُتَّبِعًا لِلْبَيْنِينَ گواهی می‌دهم که تو از جهان درگذشتی و بر انسان که شهیدان جنگ بدر در گذشته که همانند آنان مجاهده شدید در راه خدا و در جنگ با دشمنان خدا و یاری دوستان و اولیاء خدا کوشش را به انتها رسانیدند، محققاً تو از جهان درگذشتی در حالی که در کار خود (و جهاد با

دشمنان دین) بصیر بودی و اقتداء به صالحان و پیروی از پیغمبران خدا کردی...» (مفاتیح‌الجنان، ۷۳۴).

و همچنین نمونه انسان‌های بصیری که در منظر قرآن از آنها یاد شده است، حضرت ابراهیم، اسحاق و یعقوب و حضرت محمد (ص) می‌باشند، در این خصوص می‌فرماید: «و بندگان ما ابراهیم و اسحاق و یعقوب را که نیرومند و دیده‌ور بودند به یاد آور» (سوره ص، آیه ۴۵). «بگو: طریقه من و پیروانم همین است که خلق را به خدا با بینایی و بصیرت دعوت کنیم، و خدا را از شرک و شریک منزّه دانم و هرگز به خدای یکتا شرک نیاورم» (سوره یوسف، آیه ۱۰۸). بنابراین می‌توان با مطالعه بیشتر این منابع در راستای هرچه بهتر تربیت و پرورش کارکنان نظامی از آنها الگو برداری کرده و ویژگی‌هایی که موجب رشد عالی می‌شود را پیدا کرده و با الگو قرار دادن رفتار آنها کارکنان پرورش یافته نظامی در زمره اهل بصیرت قرار بگیرند.

۵. عبرت گرفتن از مسائل گوناگون: یکی دیگر از مواردی که می‌تواند در پرورش کارکنان بصیر نقش حیاتی داشته باشد، سیر در تاریخ گذشته است، حضرت علی (ع) نیز مردم را به دقت و تفکر در آن وامی‌دارد، و می‌فرماید این امر موجب باز شدن چشم باطن و ایجاد دیدی واقعی و نگرشی صحیح به زندگی می‌شود. اگر کسی به طور دائم از آن چه که پیرامونش می‌گذرد و یا در گذشته به وقوع پیوسته به دیده عبرت نگاه کند به راحتی می‌تواند به نتیجه جریانات واقف شده و با بصیرتی که پیدا می‌کند از گرفتار شدن و هلاکت نجات پیدا کند. حضرت علی (ع) انسان‌ها را به عبرت‌آموزی از تاریخ و توجه به آثار گذشتگان دعوت می‌کند و این گونه می‌فرماید: «از آنچه بر گذشتگان شما رفت عبرت گیرید، که چگونه، بندبند اعضای بدنشان از هم گسست، چشم و گوششان نابود شد، شرف و شکوهشان از خاطره‌ها محو گردید، و همه ناز و نعمت‌ها و رفاه‌ها و خوشی‌ها پایان گرفت» (نهج‌البلاغه، خطبه ۱۶۱). پس نگاه با بصیرت به تاریخ برای یک عنصر نظامی نکات حساس و آموزنده‌ی دارد، و موجب می‌شود تا از تجارب گذشتگان بهره‌مند شود و آنچه‌ان بیان دیشند و عبرت بگیرند که گویا در آینده نزدیک، مانند یکی از آنها گرفتار خواهند شد برای این که جهت گیری غلط و انحراف اتفاق نیافتد، احتیاج به شاخص‌های معینی هست. که چنانچه سر راه شاخص هائی وجود داشته باشند به صورت روشن و واضح در معرض دید جامعه نظامی قرار گیرد، انحراف اتفاق نمی‌افتد، اگر کسی هم در جهت انحراف کار کند از نظر عناصر نظامی در بدنه شناخته

می‌شود، و اما اگر شاخص وجود نداشت آن وقت خطر انحراف و گم کردن هدف جدی خواهد شد (شاخص خط امام(ره)، ۱۳۸۹: ۱۵).

۶. خودباوری و خودسازی: خودباوری شامل کارآمدی شخصی و ارزیابی توانایی‌های خود و عزت نفس و احترام به خود است. آنچه قبل از همه چیز باید به آن توجه کرد این است که انسان باید دارای اعتماد به نفس یعنی تکیه به خود داشتن در انجام امور کارها و همچنین عزت نفس یعنی ارزش قائل شدن شخص به خود است، از این رو عزت نفس انگیزه تلاش و فعالیت و میزان اعتماد به نفس را افزایش می‌دهد. انسان‌ها، اگر در اولین قدم، کاستی‌های ما و رای درونی خود را ببینند، زیرکی، آینده‌نگری، شجاعت و سایر کمالات در او تقویت می‌گردد و در نتیجه خودسازی به نقطه‌ای از قوت بصیرت می‌رسد و حقایق معقول را به صورت محسوس می‌بیند و نهایتاً به بالاترین مرتبه یا ایمان دست می‌یابد. همه انسان‌ها نسبت به عملکردها و کارهای خاص را که انجام می‌دهند، چنانچه به این اعتقاد و باور رسیده باشند که هر فردی به دلیل انسان بودن و به عنوان اشرف مخلوقات بودن، دارای یک سلسله ویژگی‌های برتری همچون عقل، استعداد، ظرفیت، اعتقادات قلبی و ایمانی و رشد تعالی نسبت به دیگر مخلوقات دارند، هرگز در لذایذ دنیوی، غفلت‌ها و منزلت‌های واقعی، غرق در گناه نخواهند شد. حضرت علی (ع) در خصوص خودسازی می‌فرمایند: «ای اسیران آرزوها! بس کنید! زیرا صاحبان مقامات دنیا را، تنها دندان حوادث روزگار به هراس افکند، ای مردم! کار تربیت خود را، خود بر عهده گیرید و نفس را از عادت‌هایی که به آن حوص دارد، بازگردانید» (نهج‌البلاغه، حکمت ۳۵۹).

بنابراین راه‌های رسیدن به خودباوری، خودشناسی و خودسازی است، اگر انسان‌ها بر این باور بودند که خودشناسی نوعی خداشناسی است و همچنین توجه به این که آمدنش بهر چه بود و رفتنش به کجاست، هرگز به اعمال غیر اصول شرعی و غیر منطبق دست نمی‌زدند. در این دنیا کسی پایش نمی‌لرزد که اولاً در حد اعلی بصیرت داشته و بفهمد چه کار بزرگی انجام می‌دهد و در ثانیاً قدرت نفس داشته و ضعف نفس نگیرد. این دو خصوصیت را امام حسین (ع) در کربلا نشان داد. بنابراین، حادثه کربلا مثل خورشیدی بر تارک تاریخ درخشید؛ هنوز هم می‌درخشد، و تا قیامت هم خواهد درخشید. امام خمینی (ره) استقامت خود را از امام حسین (ع) الگو گرفته بود و بر همین اساس انقلاب را به پیروزی رساند و پیروزی پس از خود را نیز تضمین کرد. امام خمینی (ره) روح خودباوری و استقلال را در شاخصه‌های زیر می‌بیند:

- \* الگو گرفتن از خودباوری گذشته ملت ایران.
- \* هوشیار، بیدار و مراقب بودن در برابر وسوسه‌های شیطانی سیاست بازان پیوسته به غرب و شرق برای وابسته کردن ملت‌ها.
- \* قیام به رفع وابستگی‌های با اراده مصمم و فعالیت و پشتکار.
- \* اتکا به خداوند تعالی و اتکا به نفس و قطع وابستگی.
- \* تحمل سختی‌ها برای رسیدن به زندگی شرافتمندانه و خارج شدن از سلطه اجانب.
- \* پرهیز از مصرف گرایی، تجملات، تشریفات و واردات غیر ضروری.
- \* جلوگیری از گرفتار شدن جوانان به فحشا، شهوات و وسائل غفلت‌زا
- \* توجه به استعداد توانایی‌های نژادی، ملی، اسلامی، و در ادامه یاد خدای متعال بودن و نیز ادامه دادن به روح تعاون برای ترقی و تعالی کشور اسلامی (موسسه فرهنگی هنری قدر ولایت، ۱۳۸۹: ۸۹-۹۰). این‌ها مواردی بودند که حضرت امام از آن‌ها به عنوان محورهای خود شناسی یاد کرده است.
۷. تقویت مسئولیت پذیری و خدمت‌گزاری : بعد از تقویت روح خود باوری احساس مسئولیت و وظیفه شناسی که جوهره اصلی انسانیت می‌باشد در وجود انسان تقویت می‌گردد و در نتیجه وجدان کاری افراد فعال می‌گردد. وقتی که افراد با سنجیده و با برنامه، علاقه به پیشرفت و پشتکار داشته باشند، خدمت‌گزاری به خلق خدا را وظیفه خود می‌داند. ساز کار شهدا ما برگرفته از اطاعت پذیری، انعطاف پذیری از سلسله مراتب فرماندهی بوده است. بنابراین مسئولیت پذیری، ریشه در باورهای اندیشه‌ها و اعتقادات داشته و در طی دوران و قرون متمادی و به تدریج شکل گرفته و نسل به نسل منتقل گردیده است. نظامیان همواره بایستی آن را در همه عرصه زمان حفظ نموده و همواره به عنوان یکی از نمادهای بارز توانایی، انسجام و هماهنگی در یکنواختی اصول نظامی گری خود قرار دهند. به طور مثال لازمه قانونمندی به نظم و انضباط شناخت درست از اجرای فرامین آن بوده چرا که آن ظواهر یک امر بدیهی است، وقتی کارکنان نظم و نظر فرماندهان را دقیقاً رعایت نکنند اینجاست که با دیده بصیرت، در میدان‌های سخت نبرد، توانایی خواهند داشت که در مقابل دشمن ایستادگی از خود نشان داده و با یک عمل اجتهادی، برابر نظر و سلیقه‌ی شخصی عمل نکنند.
- به طور نمونه می‌توان گفت تسلیم بودن بدون قید و شرط پرورش یافتگان نظامی در جبهه جنگ می‌تواند مصداق دارا بودن بصیرت معنوی باشد، نتیجه این مسئولیت پذیری در سیره

امیر شهید سپهبد صیاد شیرازی بیانگر خدماتی است که در جبهه‌ها حق علیه باطل از خود به سینه تاریخ حک کرده و هیچ گاه فراموش نخواهد شد. در واقع می‌توان شهید صیاد را به عنوان سنبل شهدای آجا و الگوی یک سرباز با بصیرت معرفی نمود. یکی از ارزش‌های قاطعی که اسلام آن را تأیید می‌کند و محک از ارزشی بودن انسان‌ها قرار داده است، خدمتگزاری به خلق خدا است.

به طور مثال: در یکی از مانورهای نظامی، میان دو تن از فرماندهان لشکر حضرت علی (ع)، اختلاف بالا گرفت، حضرت، مالک اشتر را به سمت فرماندهی کل برگزید و به سوی آنان فرستاد و در خصوص رعایت سلسله مراتب فرماندهی به آنان فرمودند: «من مالک اشتر پسر حارث را بر شما و سپاهیان که تحت امر شما هستند، فرماندهی دادم. گفته او را بشنوید و از فرمان او اطاعت کنید» (نهج‌البلاغه، نامه ۱۳).

از این رو می‌توان ادعا کرد که یکی از وظایف نظامیان پرورش یافته با بصیرت سیاسی، تشخیص صحیح خطوط سیاسی که هم‌خوانی با سیاست‌های کلی نظام حاکم دارد با تبعیت بدون قید و شرط از فرماندهی می‌باشد، تا بتواند در مسیر خدمت مقدس سربازی خود به انحراف و بی‌راهه نرود و به دام شیاطین گرفتار نشود، بنابراین کارکنان مجموعه نظامی هرکدام به عنوان یک سرباز می‌آموزند که با تمام قدرت آن طوری که حضرت علی (ع) برای محرومین دل می‌سوزاند، به حال هم نوع و هم وطن خود دل بسوزانند، و کوشش کنند در سازمانی که خدمت می‌کنند، خدمتی ارزنده ارائه دهند و مانع از ورود دست‌های ناپاک و مخفی خائنین به پیکره جامعه گردد، مسلماً آنچه در اهداف جامعه آجا مهم است این است که کارکنان بصیر بتواند خدمت کنند و ادای وظیفه نمایند تا در پیش وجدان خود که بهترین محکمه است شرمنده نشوند و این جز با ملکه شدن روحیه جهاد و ایثار در وجود افراد پرورش یافته نظامی محقق نمی‌شود.

۸. عشق به جهاد و شهادت طلبی: یکی از مؤلفه‌های امنیت ملی هر کشور نیزه‌های مسلح است، برای این که کشوری بتواند امنیت ملی خود را تا مین کند، باید دارای قدرت ملی بالایی باشد. هرچه میزان تهدیدات بیشتر متوجه آن کشور باشد، باید در مقابل این تهدیدات، قدرت ملی بیشتری تولید کند. جامعه‌ای در تا مین امنیت ملی خود موفق‌تر است که در کنار برخورداری از تجهیزات و امکانات مادی، مردمانش نیز دارای روحیه صبر، بردباری و تحمل سختی‌ها باشند و در راه رسیدن به اهداف ملی از جان خود نیز بگذرند و کشته شدن در راه

حفظ آرمان‌ها را یک ارزش بدانند. از این رو می‌توان گفت چنین جامعه‌ای شکست ناپذیر است و به خوبی می‌تواند در مقابل دشمن به پیروزی برسد و آن را شکست دهد. وجود روحیه جهاد و شهادت طلبی جدای آن که روح را متعالی و خدایی می‌کند، سبب حفظ و امنیت جامعه شده و آن را در برابر خطرات مختلف محافظت می‌کند. امنیت اجتماعی و ملی در سایه وجود این روحیه به دست می‌آید.

بنابراین روحیه شهادت طلبی در وجود یک عنصر پرورش یافته نظامی موجب می‌شود تا سرمایه دنیوی خویش را نثار آرمانی سازد که معتقد است زنده ماندن و بارور شدن آن به سود جامعه و در نهایت بشریت است. این یکی از زیباترین ارزش‌های انسانی است که آرمان مطلوب، الهی و آرزوی همه پیامبران خدا است. در شرایط سخت و دشوار، بصیرت کمیاب می‌شود برای آن‌هایی که می‌خواهند از امتحانات سخت روزگار سربلند بیرون بیایند و در مقابل خداوند تبارک و تعالی رو سپید گردند. در بین پرورش یافتگان نظامی در طول تاریخ افرادی بودند با اهتمام بیشتر به بهداشت و سلامت روانی و با ترویج روحیه از خود گذشتگی، توانسته اند در مقابل شدائد روزگار با شجاعت و سلحشوری، صبر و مقاومت به ایستند. به عنوان مثال یاران امام حسین (ع) در عاشورا و یا بسیاری از شهدای میدان رزم در طول هشت سال دفاع مقدس که الگوی صبر و متانت بودند. در وفای به ولایت و اطاعت از آن زبازد عام و خاص بودند.

مقام معظم رهبری در خصوص عشق به جهاد و شهادت طلبی می‌فرمایند، سروان شیرودی اولین نظامی بود که در نماز به او اقتدا کردم. ایشان به یکی از دوستان قدیمی‌اش گفته بود: فلانی بیا یک خداحافظی از روی خاطر جمعی با تو بکنم، زیرا می‌دانم که باید شهید بشوم. شهید کشوری را در خواب دیدم به من گفت، شیرودی یک عمارت خیلی خوبی برایت گرفته‌ام، باید بیایی توی این عمارت بنشین (سی. دی همایش علمی - فرهنگی شهید صیاد شیرازی، ۱۳۹۰). همه موارد معنوی بیان‌کننده بخشی از روحیه یک پرورش یافته نظامی می‌باشد. و برای تکامل این روحیه که بتواند به درستی در برابر انتظار جامعه اجرای وظیفه نماید و خطوط انحرافی را به راحتی تشخیص دهد نیازمند بصیرت سیاسی می‌باشد.

ب: بصیرت سیاسی: بصیرت سیاسی یعنی شناخت به موضوع، آگاهی از جریان‌ات سیاسی اثر گذار بر جامعه و محیط پیرامونی، شناخت عمیق از فعل و انفعالات اثر گذار در مسیر تصمیم

گیری و تصمیم سازی عوامل مسئول و حرکت ساز جامعه، اعم از جریانات سیاسی که ریشه در ساختار داخلی جامعه دارند و یا ریشه در جریانات بین‌المللی و برون مرزی دارد. یکی از مسائلی که تاکنون در زندگی بشر نقش مهم و اساسی ایفا نموده است، بحث آگاهی داشتن به مسائل و امور مهم زندگی و دنیای پیرامون می‌باشد. آگاهی داشتن به امور مهم زندگی، بدون تردید، لازمه زندگی بشر است. از آنجا که نیروهای مسلح بخشی جدا نشدنی از پیکره هر جامعه می‌باشند، مشارکت آن‌ها در عرصه‌های سیاسی جامعه اجتناب ناپذیر می‌باشد، لازم است مراکز آموزشی و دانشگاهی وابسته به نیروهای مسلح به عنوان یک عضو فعال و اثر گذار در مجموعه، برای هدایت صحیح کارکنان و پرورش یافتگان خود در عرصه سیاسی جامعه به سطحی از آگاهی و اطلاعات مورد نیاز دست یافته تا در پیکره جامعه مشارکتی آگاهانه و صحیح داشته باشند.

این درس را بیشتر از متون دینی می‌توان برداشت نمود، بر همین اساس حضرت علی (ع) شخصاً بر آگاهی داشتن از امور جامعه اعتراف می‌کند و آن را یک اصل اساسی برای دیگر طبقات جامعه بر می‌شمارد؛ «به خدا سوگند از آگاهی لازم برخوردارم و هرگز غافلگیر نمی‌شوم که دشمنان مرا محاصره کنند و یا دستگیرم کنند.» «من آگاهی لازم به امور را دارم نه حق را پوشیده داشتم و نه حق بر من پوشیده ماند. سوگند به خدا گردابی برای آنان به وجود آورم که جز من کسی نتواند آن را چاره سازد» (نهج البلاغه، خطبه‌های ۶ و ۱۰). این دو جمله گوهر بار به خوبی مبین اهمیت و جایگاه آگاهی به امور مختلف خصوصاً از سوی مسئولین و کارکنان نظامی است. تاکید فوق‌العاده حضرت علی (ع) بر داشتن آگاهی و بصیرت در امور مختلف جامعه در بر دارنده نکات مهم و قابل توجهی برای ما کارکنان نظامی است که پرداختن به آن امری ضروری به نظر می‌رسد.

\* واقف بودن و آگاهی مسئولین و کارکنان بر اموری که در اطرافشان جریان دارد علاوه بر دور کردن خطرات و زیان‌های احتمالی موجب بالا رفتن هر چه بیشتر کارآمدی نظام نیز می‌گردد.

\* کارکنان ابواب جمعی اگر در کنار مسئولین و فرماندهان، همراه با آن‌ها آگاهی‌های سیاسی و اجتماعی خود را ارتقا دهند علاوه بر اینکه احتمال سقوط در دام آسیب‌های مختلف را کاهش می‌دهند، راه‌های نفوذ دشمن را نیز به کلی مسدود می‌کنند. زیرا زمانی که میزان دشمن شناسی

و آگاهی کارکنان از خطرات افزایش یابد به طبع آن روزنه‌های نفوذ آن‌ها نیز به تدریج پوشش داده می‌شود.

\* بالا رفتن سطح آگاهی‌ها کارکنان نظامی موجب می‌گردد تا در مواقع خطر، واکنش دقیق و به موقع از سوی آن‌ها نشان داده شود تا نظام و سیستم آن جامعه دچار اختلال و تشتت نگردد و ثبات خود را حفظ نماید، در جوامع امروزی دو خطر بزرگ، به شرح زیر سیاست را تهدید می‌کند:

الف - فاصله گرفتن افراد پرورش یافته نظامی از اخلاق، به بیانی از معنویت خالی شوند، یعنی شیطنتها بر سیاست غلبه پیدا کند، هواهای نفسانی اشخاص، سیاست را قبضه کند، افراد حامی منافع طبقات زورگو و زر سالاران جوامع، سیاست را به دست بگیرند و به این سمت و آن سمت بکشانند.

ب- سیاست به دست افراد کوتاه بین و ضعیف‌النفس بیفتد، زمام سیاست از دست افراد با بصیرت خارج و به دست انسان‌های بی بصیرت بیفتد. برای جلوگیری از این حادثه لازم است در مراکز آموزشی و تربیتی شاخصه‌های بصیرت سیاسی به عنوان مؤلفه‌های آموزشی مورد توجه مسئولین قرار بگیرند.

#### شاخصه‌های بصیرت سیاسی:

##### ۱. دشمن شناسی:

بی شک دشمن شناسی از محوری‌ترین مباحث در موضوع دفع تهدیدها و دفاع از یک ملت بشمار می‌آید. چه بسا امت‌هایی که در طول تاریخ در اثر غفلت از دشمنان و فقدان آگاهی و بصیرت لازم سیاسی و اجتماعی در شناخت توطئه‌های بیگانگان و اتخاذ مواضع به موقع و صحیح توسط نخبگان و خواص آن جامعه به سرنوشتی هلاکت بار منجر گردیده‌اند. پیروزی انقلاب اسلامی ایران به رهبری امام خمینی (ره) یکی از بارزترین رخدادهای قرن بیستم به شمار می‌رود. انقلابی که در ابعاد گوناگون، منشاء پیامدهای بنیادی در سطح جهان گردید و علاوه بر آن که به انسان‌ها کرامت، به مسلمانان شوکت و به مؤمنان عزت بخشید، در ایران نیز بر منافع بیگانگان خط بطلان کشید.

بی گمان، برای شناخت دوست و دشمن در شرایط سخت و غبار آلود فتنه، بالا بردن سطح آگاهی و بصیرت نقشه‌های جدید و شوم دشمنان را بر ملا می‌کند. در شرایط بحران به علت احساسی برخورد کردن مردم و نیروهای مسلح، نقش رهبری جامعه بی بدیل می‌باشد. در



ساختار انقلاب اسلامی ایران از ابتدا تاکنون این نقش به خوبی در شناخت دشمن و شگردهایش از عوامل اصلی پیروزی و تداوم ادامه راه به شمار می‌رود، به نقش رهبری در ساختار جامعه ایران اسلامی می‌توان اشاره نمود در ابتدا انقلاب حضرت امام (ره) با صلابت در مقابل فتنه بنی صدر و منافقین ایستاد و در ایام کنونی مقام معظم رهبری بر سر ارزش‌ها، در برابر فتنه‌ها، فزون‌خواهی‌ها، فشارها و تهدیدهای دشمنان جمهوری اسلامی، محکم ایستادند و این خود رمز موفقیت نظام در مهار جنگ نرم دشمنان است.

در شرایط کنونی نیز تبیین دیدگاه‌های رهبری در جهت آگاهی مردم و نسل جوان و خنثی سازی توطئه‌های جدید دشمن بسیار مهم و مؤثر بوده است، و نیروهای مسلح هم بخشی از مردم جامعه می‌باشند.

برای تصمیم‌گیری و چگونگی واکنش در برابر دشمن باید ابتدا او را شناخت، به اهدافش پی برد و روش‌های او را در ضربه زدن و رسیدن به اهدافش باز شناخت، همچنان که باید نقاط ضعف و قوت او را مورد مطالعه قرار داد. اگر شناسایی دشمن خوب انجام نگیرد آثار منفی آن در مراحل تصمیم‌گیری و برخورد، خود را نشان می‌دهد. دنیا عرصه کارزار حق و باطل است و در این میان، شناخت دشمن و آگاهی از جایگاه و قدرت او از ضروریات عقلی است.

به طور مثال اگر شخصی آشنا به فنون رزمی، مقابل یک حریف ناآشنا به فنون رزمی، وارد عرصه کارزار شود، قطعاً با ضربه‌ای حریف را از میدان بیرون خواهد کرد. اما اگر چشم و گوش این مبارز را ببندید، او دیگر پیروز میدان نخواهد بود، چرا که قدرت دارد ولی به دلیل فقدان اطلاعات از حریف، نمی‌داند کی و چگونه از قدرت و فن خویش بهره‌گیری کند. چون نمی‌داند حریف کی و از چه نقطه‌ای و با کدام وسیله حمله می‌کند بنابراین هر قدر که قدرتمند باشید اما اطلاعات کافی از طرف مقابل نداشته باشد شکست می‌خورد. بنابراین یکی از راه‌های اصلی غلبه بر دشمن، مجهز شدن به ابزار شناخت می‌باشد. مقام معظم رهبری درباره ضرورت شناخت از دشمن می‌فرمایند، «یک ملت باید دشمن را بشناسد، نقشه دشمن را بداند و خود را در مقابل آن تجهیز کند» (بیانات رهبری، مشهد مقدس: ۱/۱/۸۶).

به طور کلی ما دو تا دشمن داریم؛ یک دشمن درونی و یک دشمن بیرونی است. دشمن درونی خطرناک‌تر است، از جمله عوامل عقب‌ماندگی ملت‌ها که زمینه تسلط بیگانگان را بر منابع مادی و معنوی یک کشور فراهم می‌سازد، پدیده شوم تنبلی اجتماعی و عدم خودباوری

و اعتماد به نفس در یک ملت می‌باشد، رهبر معظم انقلاب با نگاه نافذ خود از آن به عنوان دشمن درونی ملت بزرگ ایران یاد نموده و می‌فرمایند: «اگر ملتی این بیماری‌ها را داشته باشد، پیشرفتش ممکن نیست، اگر ملتی مردمش تنبل باشند، ناامید باشند، اعتماد به نفس نداشته باشند، با همدیگر پیوند نداشته باشند، به همدیگر بدبین باشند، از آینده ناامید باشند، چنین ملتی پیش نخواهد رفت، این‌ها مثل موربانه‌ای که در درون پایه بنا بیفتد، بنا را ویران می‌کند.» (همان).

اما دشمنان بیرونی که برای ملت ایران نقشه داشته و برای شکست آن سیاست‌های مختلفی را برنامه ریزی می‌نمایند. از جمله نظام سلطه بین‌المللی که در سه جبهه جنگ روانی، جنگ اقتصادی و اقتدار علمی با نظام جمهوری اسلامی ایران مقابله می‌کند. به طور مختصر به ابعاد هرکدام اشاره می‌شود.

\* ابعاد مختلف جنگ روانی دشمن: از آنجا که درباره واژه جنگ روانی تعاریف بسیاری وجود دارد، برای پرهیز از طولانی شدن کلام به این تعریف که از نظر نویسنده جامع‌تر می‌باشد بسنده شده است. «طراحی و بهره‌گیری هدفمند از تبلیغات و سایر اقدامات که هدف اصلی طراحان آن تأثیرگذاری و نفوذ در باورها، اعتقادات، عواطف و احساسات، تمایلات و رفتار ملت‌ها و دولت‌های متخاصم، بی‌طرف و هم‌پیمان به منظور دستیابی به اهداف ایدئولوژیک و ملی» (مرسلی؛ ۱۳۸۸: ۸۶). یکی از مهم‌ترین اقداماتی که دشمن تلاش دارد با طراحی قبلی و حتی‌المقدور بدون به‌کارگیری از ابزار نظامی به نتایج موفقیت‌آمیز یک جنگ تمام‌عیار در عرصه دیپلماسی، سیاسی فرهنگی اجتماعی دست یابد همین عملیات روانی است. آنچه می‌توان از آن به عنوان مهم‌ترین محورهای عملیات دشمن نام برد عبارت است از:

- ✓ مرعوب کردن مسئولین، شخصیت‌های سیاسی و نخبگان کشور و تضعیف اراده عمومی مردم.
- ✓ تغییر درک صحیح مردم از واقعیت‌های موجود جامعه و سلب اعتماد ملت از مسئولین کشور.
- ✓ ترویج شایعه تحریم، فشار اقتصادی، شایعه به‌کارگیری ابزار خشونت.
- ✓ ترساندن ملت‌های منطقه از ملت ایران و انقلاب اسلامی.
- ✓ دامن زدن به اختلافات مذهبی، قومی، جناحی، سیاسی و رقابت‌های صنفی.

یکی از ابزارهای مهم دشمن در جنگ روانی ایجاد اختلاف و تشتت آراء در بین یک ملت با بهره گیری از گروه‌ها، شخصیت‌ها و جریانات سیاسی وابسته به خود می‌باشد. که رهبر معظم انقلاب در کلام خود این دسته از عناصر سیاسی را نصیحت دوستانه نموده و فرمودند: «من به همین مناسبت به عناصر سیاسی داخلی هم دوستانه نصیحت می‌کنم، مراقب باشند، طوری حرف نزنند، و موضع گیری نکنند که به مقاصد دشمن در این جنگ روانی کمک شود» (بیانات رهبری، مشهد مقدس: ۸۶/۱).

\* ابعاد جنگ اقتصادی: از بدو پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی جبهه استکبار با سردمداری امریکا وارد جنگ اقتصادی وسیع بر علیه نظام نو پا ایران اسلامی گردیده است، بارزترین اقدام این جبهه بلوکه کردن دارایی‌های ایران و در ادامه برقراری تحریم‌ها، از جمله ندادن قطعات حساس صنعتی و تجاری، جلوگیری از ورود فناوری صنعت پیشرو، و حتی مانع شدن از ورود بنزین، با گذشت زمان حلقه محاصره تحریم را تنگ‌تر کردند، در طول زمان با توجه به شرایط مطرح شده، مسئولین نظام با هدایت‌های حکیمان امام (ره) و بعد هم مقام معظم رهبری بصیرت لازم را یافتند، توانستند اقدامات پدافندی را پیاده کنند و دشمن را در رسیدن به اهداف خود ناکام گذارند، با توجه به شرایط جامعه جهانی است که رهبر معظم انقلاب سال ۹۰ را سال جهاد اقتصادی بیان داشته، اثر و کارکرد اقتصادی با توجه به اثر بخشی‌اش در کمک به جبهه حق و مبارزه با دشمن موجب تعالی اقتصاد جبهه حق و ضرر اقتصادی جبهه باطل خواهد شد. رهبر معظم انسان جهادگر اقتصادی را مثل یک شطرنج باز ماهر توصیف می‌کند و می‌فرماید او باید همه احتمالات ممکن را در یک کار اقتصادی در نظر بگیرد تا مبادا آنچه را که انجام می‌دهد مستقیم یا به صورت غیر مستقیم در جهت اقتدار مادی جبهه باطل قرار بگیرد، او تا حد امکان باید امکان بهره بر داری از رفتارهای اقتصادی را توسط دشمن به صفر برساند.

\* اقتدار علمی: از ابتدای پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی دشمنان نظام همواره دست به ترندهای مختلف اعم از فرهنگی، اقتصادی، سیاسی و حتی هجوم نظامی انجام دادند تا مانع از ظهور توانایی‌های علمی ایران شوند، همه راه‌های ممکن را آزمودند تا شاید موفق شوند اما با همت بالای جوانان خوش فکر هر روز درخشش جدیدی در علم ایجاد شده و دنیای استکبار را با ناامیدی مواجه کرده به گونه‌ای که آن‌ها برای مانع شدن از اقتدار علمی دست به ترور نخبگان و دانشمندان کشور زده، تا جوی از رعب و وحشت در بین جامعه علمی کشور

ایجاد کنند و از طرفی با زنده کردن و دامن زدن به اختلافات قومی و قبیله‌ای در بین اقشار جامعه ایجاد اختلاف، چنددستگی و تقابل و نهایتاً درگیری بین اقوام و مذاهب گوناگون و همچنین تنش بین جریان‌های سیاسی، هم در بعد ملی و حتی در سطح جهانی زدند تا مانع از حرکت‌های عملی و در نهایت اقتدار علمی ایران اسلامی شوند.

۲. جریان‌شناسی سیاسی:

شناخت کامل از روند تحول جریان‌های سیاسی معاصر کشور اعم از ماهیت فکری، رفتارهای سیاسی و تأثیرات متقابل احزاب، گروه‌ها و سازمان‌های سیاسی رسمی و غیر رسمی برای پرورش یافتگان نظامی، مهم و ضروری به نظر می‌رسد. امام خمینی (ره) در خصوص شناخت نیروهای مسلح از جریان‌های سیاسی در کشور و پرهیز نمودن از ورود به امور سیاست می‌فرماید: «قوای مسلح از هر قشری که باشند باید دارایی دید سیاسی باشند و هرگز کورکورانه عمل نکنند. وصیت اکید من به قوای مسلح آن است که همان طور که از مقررات نظام، وارد نشدن نظامی در احزاب و گروه‌ها و جبهه‌ها است به آن عمل نمایند، و قوای مسلح مطلقاً، چه نظامی، انتظامی، پاسدار و بسیج و غیر آن‌ها، در هیچ حزب و گروهی وارد نشده و خود را از بازی‌های سیاسی دور نگه دارند. در این صورت می‌توانند قدرت نظامی خود را حفظ و از اختلافات درون گروهی مصون باشند (موسسه فرهنگی هنری قدر ولایت، ۱۳۸۹: ۱۱۸)».

یکی از مؤلفه‌های جریان‌شناسی تشخیص زمان و اقدام به موقع آن است، این خود یک از ویژگی‌های برجسته عناصر نظامی است، کسی که زمان شناس نباشد، درک به موقعی از حوادث نداشته و در نتیجه، بازی جنگ را واگذار می‌کند و این فرد نمی‌تواند برای مجموعه خود مفید باشد، از سویی دیگر ممکن است در زمانی بی بصیرتی این عنصر نظامی در مقاطع حساس موجب تقویت دشمنان و تضعیف جبهه خودی گردد.

یکی از ویژگی‌ها اهل بصیرت آن است که به هنگام ممزوج شدن حق و باطل، تشخیص مسیر حق برای آن‌ها ممکن باشد و در انتخاب مسیر حق از باطل دچار انحراف نشوند. به شهادت تاریخ در قیام امام حسین (ع) افرادی به علت بی بصیرتی سکوت اختیار کردند، مقام معظم رهبری شناخت لحظه، نیاز و اقدام متناسب را یک ویژگی بسیار مهم بر می‌شمارند و خاطرنشان می‌شوند: «برخی از اهالی کوفه که با عنوان «توابین» چند ماه بعد از حادثه عاشورا قیام کردند و به شهادت رسیدند، به امام حسین (ع) ایمان داشتند و انشاء الله در نزد خداوند هم مأجور هستند اما آن وظیفه‌ای را که باید عمل می‌کردند، انجام ندادند زیرا «لحظه» اقدام را

نشناختند» (بیانات رهبری، دیدار با مسئولان شورای هماهنگی تبلیغات اسلامی و رؤسای ستادهای دهه فجر سراسر کشور: ۸۸/۱۰/۲۹).

در طول تاریخ بررسی جریانات مطرح فتنه‌های به وقوع پیوسته نشان می‌دهد، بر اثر بی بصیرتی افراد، عمده‌ترین موفقیت آن‌ها از طریق مشتبّه کردن حق و باطل بدست آمده است، صحنه گردانان آنان با ترفندهای مختلف و با استفاده از ابزارهای تبلیغی و رسانه‌ای و با بهره برداری از نفوذی که در افکار عمومی داشته‌اند و بعضاً با استخدام چهره‌های موجه و مقبول اجتماعی و سیاسی و دینی تلاش کرده‌اند امور باطل را حق جلوه دهند، نمونه بارز و مثال زدن تاریخی، کوفیان بی وفا هستند، اولین گروهی بودند که بر امام حسین (ع) گریستند، لازم به ذکر است اگر آن‌ها بصیرت می‌داشتند شاید این اتفاق هرگز روی نمی‌داد، فردای شهادت امام (ع)، گریه کردند که در نتیجه قیام توأبین به راه انداخته شد، اما چه حاصل تحت هیچ شرایط جبران پذیر نبود.

#### ج: ولایت مداری:

بررسی‌ها نشان می‌دهد که ولایت مداری راستین که همان دین داری و خداپرستی راستین است جز با بصیرت و آگاهی کافی به دست نمی‌آید. تاریخ غم بار اسلام و تاریخ خون بار تشیع، گواه روشنی است بر این که عامل اصلی ذلت و بدبختی مسلمانان، نداشتن بصیرت و شناخت کافی در ولایت مداری و دین داری بوده است، امروز نیز انقلاب شکوهمند اسلامی ایران و تشکیل نظام جمهوری اسلامی دستاورد ولایت مداری توأم با بصیرت امت مسلمان ایران است، و در صورتی که ولایت مداری هوشمندانه و همراه با بصیرت ادامه یابد شاهد پیروزی‌های بیشتر و دست‌یابی به اهداف عالی انقلاب، امام، رهبری و شهدای والامقام خواهیم بود.

ولایت از مهم‌ترین و محوری‌ترین مسائل دینی و اعتقادی در اسلام به ویژه در مکتب تشیع است، چنان جایگاه اعتقادی و غنای ارزشی و معنوی برخوردار است که اگر آن را حقیقت و عصاره اصل دین به ویژه توحید و خدا پرستی و نیز حقیقت تدین و ایمان راستین به معتقدات اسلامی بنامیم، سخنی به گزاف نگفته‌ایم؛ زیرا توحید و ولایت یک حقیقتاند و یکی ظهور دیگری است، ولایت باب ورود توحید است؛ چون ولایت تنها به خداوند اختصاص دارد و بقیه موجودات کمالی به ویژه اولیای خاص الهی (پیامبران و اوصیایشان به ویژه پیامبر خاتم (ص) و امامان معصوم (ع)) همگی مجاری و مظاهر ولایت مطلقه و کلیه ربوبی‌اند؛ چرا

که اطلاق «اللّه ولی الذین آمنوا...» (سوره بقره، آیه الکرسی). استثنای پذیر نیست و معنایش این است که ولی اللّه شدن به طور مطلق و همیشه مشروط به ایمان و عمل است. از این رو، رسول آینه است و نور ولایت الهی در وجود مقدس و نورانی اش جلوه گر است و از مجرای وجود او می‌تابد. امام و امامت نیز آینه ولایت تامّه و مطلقه الهی است.

ولایت در قرآن، نمودار حقیقت وجودی انسان‌های والامقام و کاملی است، خداوند متعال در قرآن کریم، آن را همتای ولایت خویش اعلام کرده: **إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا** (سوره مائده، آیه ۵۵)؛ و اطاعت آنان را همچون اطاعت خود به طور مطلق واجب گردانیده است: **أَطِيعُوا اللّهُ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ** (سوره نساء، آیه ۵۹).

بنابراین، ولایت، تجلی توحید ربوبی، حاکمیت مطلق خداوند و مالکیت بی چون و چرای او بر جهان آفرینش و نشانگر تحقق اراده تکوینی و تشریحی اش بر انسان و جهان است.

بنابراین، ولایت با آن جایگاه والا، معنای ژرف، گستره وجودی و نفوذ معنوی اش در حیات مادی و معنوی موجودات جهان و به ویژه انسان، همچون خونی در رگ‌های حیاتی موجودات و انسان جریان داشته و حیات معنوی و ایمانی او را معنا می‌بخشد و به همین دلیل، انسان دورمانده از باور به ولایت از حیات حقیقی قرآنی بازمانده و از سعادت و رستگاری اخروی محروم است. به همین دلیل، بصیرت دینی و تفسیر و تحلیل درست از مسائل، نیاز دیروز، امروز و فردای ما و همه شهروندان مسلمان ولایت مدار است و بلکه امروز از دیروز ضرورت آن برای یک عنصر پرورش یافته نظامی بیشتر احساس می‌شود، به دلیل پیچیدگی فهم مسائل روز، دشواری تشخیص حق از باطل و آمیختگی ماهرانه و عالمانه راست و دروغ و مسلح بودن دشمنان ما به ابزارهایی مانند ابر رایانه‌های تبلیغی و رسانه‌های خبر رسانی گوناگون، از این رو یک عنصر پرورش یافته نظامی با همه وجود باید درک کند: امروز ما در صورت ولایتمداری با بصیرت آویزه گوشمان شود و به آن عمل پایبند باشد، به اهداف اسلامی و انقلابی دست خواهد یافت. به شرط آنکه درک کند ولایت عصاره ایمان به خدا و دین داری راستین است، و معرفت به ولایت و توحید و خداپرستی هم‌زمان لازم است در ذهن او جای بگیرد، چون ولایتمداری زمانی معنا و مفهوم درستی خواهد داشت و نتایج مطلوب را به جای خواهد گذاشت که با بصیرت دینی و شناخت و آگاهی کافی همراه باشد، تا بتواند مانع از خسارت‌های جبران ناپذیر که بر اثر بی بصیرتی و عدم شناخت به وجود می‌آید مانع شود.

### روش گرد آوری اطلاعات:

تحقیق حاضر با بهره مندی از دو روش کتابخانه‌ای و پرسشنامه که تعداد ۱۰ سوال پنج گزینه‌ای و یک سوال باز برای جامعه آماری تنظیم و اجرا گردیده است.

جدول شماره یک

N	Valid	507
	Missing	0
Mean		4.2189
Std. Error of Mean		.03272
Median		4.0000
Mode		4.00
Std. Deviation		.73681
Variance		.54288
Skewness		-.817
Std. Error of Skewness		.108
Kurtosis		.993
Std. Error of Kurtosis		.217
Range		4.00
Minimum		1.00
Maximum		5.00
Sum		2139.00

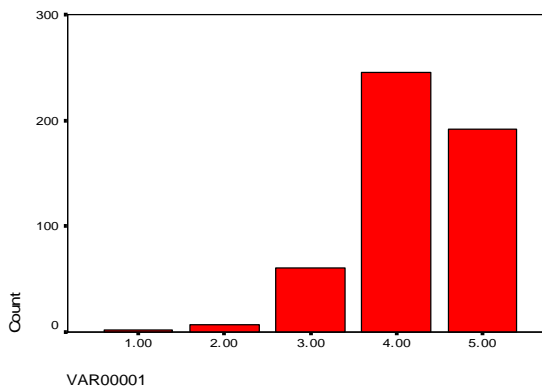
بررسی داده‌های جدول شماره یک، (مشخصه‌های آماری) توزیع نمرات، دارای میانگین و انحراف، استاندارد را به ترتیب بین  $4/21$  و  $0/54$  نشان می‌دهد. این توزیع دارای کجی مثبت بوده و در نقطه اوج خود نیز از برآمدگی مناسبی برخوردار است. کمینه و بیشترین نمرات نیز بین عدد ۱ تا ۵ در نوسان نشان داده شده است.

جدول شماره دو

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1.00	2	.4	.4	.4
2.00	7	1.4	1.4	1.8
3.00	61	12.0	12.0	13.8
4.00	245	48.3	48.3	62.1
5.00	192	37.9	37.9	100.0
Total	507	100.0	100.0	

داده‌های جدول شماره ۲ (توزیع فراوانی) حاکی از آن است که در صد گزینه‌های، زیاد با ۰/۴۸.۳ و خیلی زیاد ۳۷.۹ درصد در مجموع با ۸۶/۲ درصد، از کل جامعه نمونه پاسخ دهنده‌هایی را تشکیل داده که معتقدند نقش بصیرت سیاست در پرورش نظامی سبب حاکمیت افکار ولایت مدار در مجموعه نظامی می‌شود.

نمودار جدول شماره دو توزیع فراوانی داده‌ها را نشان می‌دهد.





جدول شماره سه

	Observed N	Expected N	Residual
1.00	2	101.4	-99.4
2.00	7	101.4	-94.4
3.00	61	101.4	-40.4
4.00	245	101.4	143.6
5.00	192	101.4	90.6
Total	507		

VAR00001	
Chi-Square(a).	485.732
df	4
Asymp. Sig.	.000

داده‌های جدول شماره ۳ خی دوی حاکی از آن است که ارزش خی دوی مشاهده شده (۴۸۵/۷۳) در درجه آزادی ۴ معنی دار است، در نتیجه تفاوت بین فراوانی‌های مشاهده شده معنی دار است و این امر به معنی تایید فرضیه پژوهشی است.

با توجه به روش تحلیل داده‌ها در این پژوهش که به کار گرفته شده، تجزیه و تحلیل توصیفی یک سوال که به صورت باز از جامعه نمونه پرسیده شده است نیز نقطه نظرات تکمیلی خود را ارائه داده‌اند. که طی فرایندی خاص استخراج و در ذیل درج گردیده است.

۱۱- به نظر شما سایر عوامل موثر بر بصیرت سیاسی دانشجویان مقاطع مختلف در دانشکده فارابی کدام است؟

تعداد سی و نه نفر از جامعه آماری به پرسش مربوطه پاسخ مثبت داده‌اند که در جمع بندی اکثریت قابل توجهی به بحث آموزش با استفاده از اساتید مجرب و وسائل کمک آموزشی مناسب اشاره نموده‌اند و بعد از این مؤلفه، اصلی‌ترین انگیزه در این خصوص را ولایت پذیری

با توجه به شناختی که نسبت به جریان‌های سیاسی، آسیب‌ها و تهدیدات از ناحیه احزاب و گروه‌های سیاسی با کمک رسانه‌ها و ابزار جنگ نرم ایجاد می‌شود اشاره نموده، سپس برای مصونیت پیدا کردن افراد زمینه‌های احتمالی نفوذ عوامل تخریب‌گر را در پیکره مجموعه بحث معیشت و دغدغه‌های مختلف محیطی اعم از خدمتی و شخصی را مطرح نموده و برای مقابله کردن با این معضل را تشکیل دوره‌های کوتاه مدت و همچنین مجلس سخنرانی در قالب آگاه سازی با استفاده از اساتید و مسئولین توانمند را بیان داشته، و آخرین نکته‌ای که در جمع بندی اشاره شده استعداد افراد گزینشی و جذبی است که بهره هوشی افراد بیشتر مورد توجه قرار گیرد.

### نتیجه‌گیری

دشمن برای رخنه در عمق جبهه اسلام و از بین بردن شور و حال معنوی و عشق به جهاد شهادت در راه خدا، تلاش می‌کند تا با کمک ابزارهای مدرن، ترفندهای تازه و متنوع، در سطح جامعه ایجاد کند، و مانع تشخیص حق از باطل شود. به صورتی که اقشار مختلف جامعه به راحتی نتوانند راه اصلی را از بیراه تمیز دهند، و با ترویج افکار آلوده و فساد انگیز، مانع بیداری و به بیان امروزه، بصیر شدن آن‌ها شود. چون به خوبی می‌داند که بصیرت موجب هدایت و حرکت است، از این رو می‌توان ادعا کرد که در چنین میدانی مراکز آموزشی و دانشگاهی در مسیر تربیتی جامعه نقش بی بدیلی دارند.

از آنجا که نیروهای مسلح بخشی از جامعه می‌باشند، که دائم در تیر رسی عناصر دشمن قرار دارند شایسته است مراکز آموزشی و تربیتی به این مهم توجه ویژه داشته باشند و در امر تربیت عناصر نظامی به گونه‌ای مشارکت نمایند که تربیت یافتگان از بصیرت لازم برخوردار باشند. شاید به همین خاطر مقام معظم رهبری در فرازی از سخنان خود این گونه بیان می‌دارد، بصیرت مانند سپری است که در هنگامه فتنه‌ها و مواقف خطرناک انسان را مصون و محفوظ نگه می‌دارد. شاید از این روست که «زره و لباس محافظ جنگی» را «بصیرت» نامیده‌اند، چون انسان را از شمشیرها و ضربه‌های غافل گیرانه حفظ می‌کند. در نهایت می‌توان بیان داشت که نیروی مسلح هر جامعه نقش همان زره و لباس محافظ را دارد، و در جایی دیگر بیان می‌دارند: اگر بصیرت سیاسی نبود، انسان ولو با نیت خوب، گاهی در جبهه جنگ، اگر نقشه خوانی بلد نباشید، قطب نما در اختیار نداشته باشید، یک وقت می‌بینید در محاصره‌ی دشمن قرار گرفته،

راه را عوضی آمده، و دشمن بر او مسلط شده است. این قطب نما همان بصیرت است. در زندگی پیچیده‌ی اجتماعی امروز، بدون بصیرت سیاسی نمی‌شود حرکت کرد. عناصر تربیت یافته نظامی باید بتوانند درست فکر کنند، تا همانند افراد کور نباشند، یک عنصر نظامی بدون بصیرت سیاسی همچون فرد کور اعمالی متناقض از خود بروز می‌دهد، هرگز قابل اعتماد نیست و در حساس‌ترین لحظات، به خاطر عدم درک موقعیت، فرمانده بصیرش را تنها می‌گذارد.

به همین خاطر می‌توان ادعا کرد که روحیه حق جوی و حق طلبی با بالا بردن بصیرت سیاسی در وجود پرورش یافتگان نظامی تقویت می‌گردد، و همین امر موجب پذیرش بی چون و چرای کلام ولایت می‌شود.

مسلماً یک عنصر نظامی با بصیرت سیاسی، می‌تواند نگاه همه جانبه، دقیق و عمیق به موضوع مأموریت داشته باشد، به گونه‌ای که این نگاه از لایه‌های بیرونی می‌گذرد، و به درون راه می‌یابد، آن سوی حادثه‌ها را می‌کاود و به فرآیند متناسبی در اجراء مأموریت خود می‌رسد. سبب خودباوری، خودشناسی و خود سازی می‌گردد، و به این باور می‌رسند که خودشناسی نوعی خدانشناسی است، و با هوشیاری کامل حرکت کرده، هرگز به اعمال غیر منطقی دست نمی‌زدند.

روحیه شهادت طلبی در وجود عنصر پرورش یافته نظامی تقویت می‌شود، سرمایه دنیوی خویش را نثار آرمانی می‌سازد که معتقد است و این یکی از زیباترین ارزش‌های انسانی است که آرمان مطلوب و الهی و آرزوی همه پیامبران خدا بوده است.

نکته اساسی در این بحث بی گمان، برای شناخت دوست و دشمن در شرایط سخت و غبار آلود فتنه، بالا بردن سطح آگاهی و بصیرت نقشه‌های جدید و شوم دشمنان را بر ملاحظ می‌کند. در شرایط بحران به علت احساسی برخورد کردن مردم، نقش نیروهای مسلح با هدایت و رهبری با بصیرت سیاسی یقیناً بی بدیل می‌باشد. در ساختار انقلاب اسلامی ایران از ابتدا تا کنون این نقش به خوبی در شناخت دشمن و شگردهایش از عوامل اصلی پیروزی و تداوم ادامه راه به شمار می‌رود، در برابر فتنه‌ها، فزون‌خواهی‌ها، فشارها و تهدیدهای دشمنان جمهوری اسلامی، پرورش یافتگان نظامی با بصیرت سیاسی که از هدایت‌های رهبر فرزانه انقلاب دریافت کرده‌اند محکم ایستادند و این خود رمز موفقیت نظام در مهار جنگ نرم نیز می‌باشد.

در بحران‌های پیش آمده گذشته و احتمالاً آینده یکی از مؤلفه‌های جریان شناسی تشخیص زمان و اقدام به موقع آن است، این خود یک از ویژگی‌های برجسته عناصر نظامی با بصیرت سیاسی می‌باشد، کسی که زمان شناس نباشد، درک به موقعی از حوادث نداشته باشد نتیجه بازی جنگ را واگذار می‌کند و این فرد نمی‌تواند برای مجموعه خود مفید باشد، از سویی دیگر ممکن است در زمانی بی بصیرتی این عنصر نظامی در مقاطع حساس موجب تقویت دشمنان و تضعیف جبهه خودی گردد.

پس نهایت می‌توان در پاسخ سوال مطرح شده در این نوشتار بیان داشت، امروز عناصر تربیت یافته نظامی در صورت ولایت مداری با بصیرت سیاسی، به اهداف اسلامی و انقلابی دست خواهد یافت. به شرط آنکه درک کند ولایت عصاره ایمان به خدا و دین داری راستین است، و معرفت به ولایت و توحید و خداپرستی هم‌زمان لازم است در ذهن او جای بگیرد، چون ولایتمداری زمانی معنا و مفهوم درستی خواهد داشت و نتایج مطلوب را به جای خواهد گذاشت که با بصیرت دینی و شناخت و آگاهی کافی همراه باشد، تا مانع از خسارت‌های جبران نا پذیر بی بصیرتی و عدم شناخت شود.

#### پیشنهادها:

- ۱- توجه به امر آموزش اعم از عقیدتی و سیاسی با استفاده از اساتید ولایت مدار و برجسته خصوصاً افراد مسئول در سازمان‌های اجرایی کشور.
- ۲- توجه به معیشت کلیه کارکنان دولت با رعایت عدالت نسبی خصوصاً مجموعه‌هایی که با مسائل امنیتی جامعه سروکار دارند و در راستای سلامت جامعه خدمات رسانی می‌کنند.
- ۳- مانع از تبعیض و دوگانه عمل کردن قوانین به وسیله مدیران کج فهم و بی بصیرت.

## منابع

۱. قرآن.
۲. بیانات مقام معظم رهبری.
۳. انوری، حسن (۱۳۸۳)، فرهنگ روز سخن، تهران: انتشارات سخن.
۴. ابن منظور (بی نا)؛ لسان العرب، بیروت: دار صادر.
۵. دشتی، محمد (۱۳۳۰)، ترجمه نهج البلاغه: انتشارات علویون.
۶. سی. دی همایش علمی - فرهنگی شهید صیاد شیرازی، (۱۳۹۰): دانشگاه شهید ستاری.
۷. سیف، علی اکبر (۱۳۸۰)، روان شناس پرورشی (روان شناسی یادگیری و آموزش)، انتشارات آگاه.
۸. شاخص (۱۳۸۹)، خط امام، سلسله رهنمودهای مقام معظم رهبری دفتر بیست و سوم، تهران: معاونت سیاسی سازمان عقیدتی وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح مدیریت نشر.
۹. شریفی، احمد حسین (۱۳۸۹)، موج فتنه از جمل تا جنگ نرم، تهران: انتشارات کانون اندیشه جوان.
۱۰. فیض الاسلام، (۱۳۷۸)، ترجمه نهج البلاغه، تهران: انتشارات فقیه، چاپ چهارم.
۱۱. قربانی گلشن آباد، محمد (۱۳۸۹)، فرهنگ و تهاجم فرهنگی، طرح بصیرت خانواده کارکنان نا جا ۲ تهران: انتشارات سازمان عقیدتی سیاسی نا جا - معاونت سیاسی.
۱۲. قمی، عباس (۱۳۷۵)، مفاتیح الجنان، دفتر نشر فرهنگ اسلامی.
۱۳. محدثی، جواد (۱۳۸۱)، پیام‌های عاشورا، قم: انتشارات تحسین.
۱۴. محمدی ری شهری، محمد (۱۳۷۷)، میزان الحکمه، حمید رضا شیخی، دارالحدیث: قم.
۱۵. مطهری، مرتضی (۱۳۶۶)، ده گفتار: انتشارات صدرا تهران.
۱۶. مرسلی فاطمه (۱۳۸۸)، هزار راه رفته، واکاوی خنگ نرم آمریکا علیه ایران اسلامی، تهران: انتشارات سازمان عقیدتی سیاسی نا جا معاونت سیاسی.
۱۷. مرکز صبا (۱۳۹۰)، بصیرت و استقامت، تهران: چاپ ششم موسسه ایمان جهادی.
۱۸. موسسه فرهنگی هنری قدر ولایت (۱۳۸۹)، شاخص‌های راه امام در وصیت نامه سیاسی الهی حضرت امام (ره): انتشارات تدون.
۱۹. یاد نامه سرلشکر خلبان شهید عباس بابایی (۱۳۶۷)، انتشارات عقیدتی سیاسی ارتش.